

Projekt Kačina – interdisciplinární výzkum kulturní krajiny

Zdeněk Lipský¹, Martin Weber², Pavel Chromý¹, Jiří Dostálek²,
Zdeněk Kučera¹, Pavel Kukla¹, Jan Skaloš², Markéta Šantrůčková¹,
Marie Trantinová³, Lenka Uhlířová¹, Věra Vávrová²

lipsky@natur.cuni.cz, weber@vukoz.cz

¹Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Albertov 6, 128 43 Praha 2

²Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, Květnové náměstí 391,
252 43 Průhonice

³Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

Zdeněk Lipský, Martin Weber et al.: *The Kačina Project – an interdisciplinary research of cultural landscape.* – The main goal of the paper is to introduce the project of the implementation of the measures of the European Landscape Convention on the local level. The research is realized as a pilot study in the area of Nové Dvory – Žehušice in the Central Bohemia. The model area represents a nice example of an intensively used agricultural area with significant signs of historical landscape design activities that trace back to the baroque and Augustan age, especially in the surroundings of the Kačina Chateau in the center of the area. A detailed investigation of historical development as well as present state of the cultural landscape, identification of its potential and development possibilities as well as risks and possible threats of future developments are among main goals of the research. According to the demands of the European Landscape Convention, the emphasis is laid on the participative approach, i.e. to involve both general public and professional community, state and municipal authorities and further „players“ and stakeholders interested in the landscape of the model area. To investigate cultural landscape, as it is perceived and understood in the Convention, a complex approach bridging over traditional division of the physical and social geography is necessary. Cultural landscape such a represents an integrating object of the geographical research. The interdisciplinary character of the project calls for the involvement of a range of geographical and other disciplines and different research methods.

Key words: cultural landscape - the European Landscape Convention - participative approach - interdisciplinary research - land use – landscape planning

1 Evropská úmluva o krajině a současné požadavky na kulturní krajinu

Evropská kulturní krajina podléhá v posledních desetiletích hlubokým změnám v důsledku stále rostoucích tlaků na její využívání. Kulturní krajina je svou povahou přirozeně polyfunkční a své nároky v ní uplatňuje celá řada odvětví a oborů lidské činnosti. K tradičním činnostem člověka v krajině jako je zemědělství, lesnictví, vodní hospodářství, těžba nerostných surovin či doprava a výstavba komunikací se přidávají požadavky na masové rekreační a sportovní využívání, rozvoj sídel a budování obslužných středisek s velkými prostorovými nároky na zábor dosud volné krajiny, ale i požadavky na stále nákladnější a prostorově náročnější ukládání a likvidaci odpadů z lidských činností. Všechny tyto procesy jako součást globalizace urychlují transformaci evropské kulturní krajiny, vedou k její unifikaci a zániku tradičních hodnot krajiny evropského venkova. MEEUS, WIJERMANS a VROOM (1990) již počátkem 90. let 20. století upozornili na transformační procesy,

kteřé ohrožují identitu a kontinuitu evropských venkovských krajín. V České republice byl vývoj krajiny ve 2. polovině 20. století v podmínkách centrálně řízeného hospodářství sice odlišný, ale o to dramatičtější, zejména pokud jde o změnu krajinné struktury a velikosti zrna zemědělské krajiny (např. LIPSKÝ, 1994). Po roce 1990 se i v naší republice plně uplatňují panevropské vývojové trendy a management kulturní krajiny se začíná orientovat na podporu jejích mimoprodukčních funkcí (tzv. krajínotvorné programy) včetně ochrany krajinného rázu (LÖW a MÍCHAL 2003).

Sledování změn v krajíně, jejich příčin a následků patří k tradičním tématům geografického a geoeologického výzkumu (např. ASPINALL 2006; BIČÍK a KUPKOVÁ 2005; HIMYIAMA et al. 2003; KOLEJKA 2002; LIPSKÝ 2000 a další).

Krajina a její změny se však stále více stávají i předmětem politického a veřejného zájmu. Krajina je chápána jako přírodní a současně kulturní dědictví, vytvořené ve vzájemné interakci přírodních a antropogenních procesů. Kulturní krajina přispívá k utváření lokální a regionální kultury a identity. Zejména venkovská krajina tak zaujímá důležité místo v evropském vědomí. K péči o toto dědictví je tedy třeba přistupovat participativně, to znamená sdílením odpovědnosti státních a samosprávných orgánů, vlastníků a uživatelů krajiny. Péče o kulturní krajinu by také měla vycházet z kontinuity lidské činnosti, na níž je kulturní krajina závislá. Hledají se cesty aktivní integrované ochrany krajiny, která nevyklučuje její využívání a další rozvoj. Z podobného myšlenkového přístupu vychází Evropská úmluva o krajíně (European Landscape Convention CETS No.:176 – COUNCIL OF EUROPE 2000). Tento mezinárodní dokument formuluje řadu požadavků, jejichž naplnění musí být podloženo důkladným výzkumem krajiny na národní úrovni.

Evropská úmluva o krajíně (EÚK) ve své důvodové zprávě zdůrazňuje, že *“krajina je společným zájmem všech a musí se s ní zacházet prostřednictvím demokratických principů, především na lokální a regionální úrovni“* (COUNCIL OF EUROPE 2000). EÚK definuje pojmy krajina, krajinná politika, cílová charakteristika krajiny, ochrana krajiny, péče o krajinu a krajinné plánování. Svou působností se Úmluva vztahuje na celá státní území smluvních stran a na všechny typy krajín - přírodní i kulturní, venkovské a městské, chráněné, jedinečné i zcela běžné a dokonce degradované typy krajín. Cílem je ochrana, péče a plánování evropské kulturní krajiny prostřednictvím opatření na národní i na evropské úrovni. Konkrétnější zadání pro výzkumnou činnost lze odvodit zejména z článků 5 a 6 Úmluvy.

Článek 5 - Všeobecná opatření - vyjmenovává úkoly, které mají být realizovány v každé zemi. Patří k nim právní uznání a definování krajiny (mnohé evropské státy včetně České republiky již toto mají ve své ústavě nebo v environmentální či ochranné legislativě), přijetí a naplňování krajinné politiky a vypracování postupů pro účast veřejnosti a místní samosprávy na formulování a naplňování těchto politik, právní zajištění ochrany, péče a plánování krajiny.

Článek 6 - Specifická opatření - obsahuje mimo jiné požadavek uvědomování, informovanosti a vzdělávání veřejnosti, školení a vzdělávání odborníků v oblasti ochrany krajiny, krajinného plánování a managementu krajiny a také důležitý úkol identifikace typů krajín, zaznamenávání probíhajících změn a jejich hodnocení na státním území každé smluvní strany. Další opatření Úmluvy se týkají mezinárodní

výměny informací, zkušeností a myšlenek a vypracování přeshraničních programů na ochranu a rozvoj krajín obklopujících státní hranice (tzv. přeshraniční krajiny).

2 Implementace opatření Evropské úmluvy o krajíně v České republice

Evropskou úmluvu o krajíně podepsalo dosud 35 evropských států, z nichž 28 ji zároveň již také ratifikovalo (stav k 3.11.2007). Česká republika podepsala Úmluvu 28.11.2002, prezident republiky ji ratifikoval 3.6.2004 a v platnost vstoupila 1.10.2004 (www.coe.int/t/e/Cultural_Co-operation/Environment/Landscape).

Již v roce 2001, krátce po zveřejnění Úmluvy, zadalo Ministerstvo životního prostředí České republiky vypracování jejího právního rozboru jako podkladu pro přípravu ratifikace (MLČOCH 2001). Tato právní analýza konstatovala celkově dobrou připravenost České republiky na přijetí Evropské úmluvy o krajíně. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, představuje relativně progresivní komplexní normu na ochranu a péči o krajinu, obsahující řadu prvků a právních nástrojů, které požaduje v Článku 6 Evropská úmluva o krajíně. Mezi tyto nástroje patří zejména:

- ochrana významných krajinných prvků
- tvorba územních systémů ekologické stability
- ochrana a hodnocení krajinného rázu
- ochrana zvláště chráněných území přírody a péče o ně

Další právní nástroj, vyhlášení a ochrana krajinných památkových zón, je zmíněn v zákoně o státní památkové péči. Specifické nástroje pak představuje např. právní úprava posuzování vlivů na životní prostředí podle zákona č. 100/2001 Sb.

Za slabé místo lze naopak označit např. nedostatečnou provázanost jednotlivých právních úprav mezi sebou a celkově nízkou míru koordinace mezi jednotlivými resorty (životní prostředí, zemědělství, místní rozvoj), které svou činností zasahují do plánování a využívání volné krajiny (LIPSKÝ, NOVÁKOVÁ a ZDRAŽIL 1998). Z právního rozboru tak vyplývají jednotlivé konkrétní požadavky a úkoly, které má Česká republika plnit. Patří k nim zejména vypracování jednotné krajinné politiky a typologie krajiny České republiky (viz dále).

Z požadavků Evropské úmluvy o krajíně vychází formulace a řešení řady výzkumných projektů, které jsou vypisovány a financovány jak na evropské, tak na národní úrovni v jednotlivých zemích. Na evropské úrovni to byl např. projekt ELCAI (*European Landscape Character Assessment Initiative*), řešený v letech 2003-2005 v 5. rámcovém programu Evropské Unie. Jeho cílem bylo analyzovat metody hodnocení krajinného rázu a s ním spojené typologie krajiny používané v jednotlivých evropských zemích, analyzovat legislativní a politické rámce pro hodnocení krajinného rázu, uvést praktické příklady aplikace těchto metod v uživatelské sféře a identifikovat klíčové místní, regionální, národní a evropské uživatele hodnocení krajinného rázu (LIPSKÝ 2005; WASCHER, ed. 2005; www.elcai.org). V projektu ELCAI byla také prezentována a využita nová panevropská typologie současných evropských krajín (MÜCHER et al. 2003), jejíž vypracování bylo rovněž iniciováno požadavky Evropské úmluvy o krajíně. Na Článek 9 Úmluvy - Přeshraniční krajiny - reagoval projekt „*European Transfrontier Landscapes*“, který formou případových studií s využitím SWOT analýzy představil 14 konkrétních přeshraničních krajín v Evropě (LIPSKÝ 2006; WASCHER et PÉREZ-

SOBA 2004). Všechny přeshraniční krajiny byly zasazeny do kontextu jednotné panevropské typologie (MÜCHER et al. 2003).

Také v České republice iniciovala Evropská úmluva o krajině (2000) a její právní rozbor (MLČOCH 2001) formulování výzkumných projektů v gesci Ministerstva životního prostředí ČR, jejichž cílem je postupné naplňování požadavků Úmluvy v těch bodech, kde analýza ukázala nedostatky, mezery a chybějící články. Mezi prvními to byl projekt VaV 640/6/02 *“Zajištění realizace Evropské úmluvy o krajině v další činnosti MŽP”* (WEBER a kol. 2004), který stanovil další směry postupu implementace Úmluvy v naší republice (WEBER a NOVOTNÁ 2005)

Požadavek na identifikaci typů krajín a jejich hodnocení se stal impulsem k vypsání a řešení projektu VaV 640/01/03 *“Typologie české krajiny”* (LÖW a kol. 2005). Na zpracování tohoto tradičně geografického tématu se podíleli také čeští geografové. Nová typologie české krajiny zaplňuje dosud chybějící mezeru v mapování české kulturní krajiny. Je určena především k hodnocení a ochraně krajinného rázu, k vymezení běžných a vzácných typů krajín na národní úrovni. Významným dílem se stane Atlas krajiny České republiky, připravovaný od roku 2003. V jeho rámci budou představeny další klasifikační typologické systémy a regionalizace české krajiny, řešené na geografických pracovištích České republiky.

Na odstranění nedostatku v podobě chybějící jednotné krajinné politiky v České republice je zaměřena současná iniciativa Ministerstva životního prostředí České republiky. Širší odborné veřejnosti byl předložen k připomínkám a diskusi materiál *“Krajinná politika pro 21. století - návrh na zpracování dokumentu krajinné politiky ČR a její uplatnění v prostorovém rozvoji země v letech 2007-2013”* (FANTA 2007).

3 Projekt Nové Dvory - Kačina: aplikace Evropské úmluvy o krajině na lokální úrovni

Všechny výše uvedené projekty mají evropský nebo národní rozsah, to znamená, že svým řešením pokrývají evropské nebo celé národní území. Příkladem a první vlaštvou implementace opatření Evropské úmluvy o krajině na lokální úrovni je projekt Národního programu výzkumu (NPV II) Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR č. 2B06013 *„Implementace opatření Evropské úmluvy o krajině v intenzivně zemědělsky využívaných oblastech nesoucích stopy historických krajinných úprav, pilotní studie Nové Dvory - Kačina“*.

3.1 Cíle a přínosy projektu

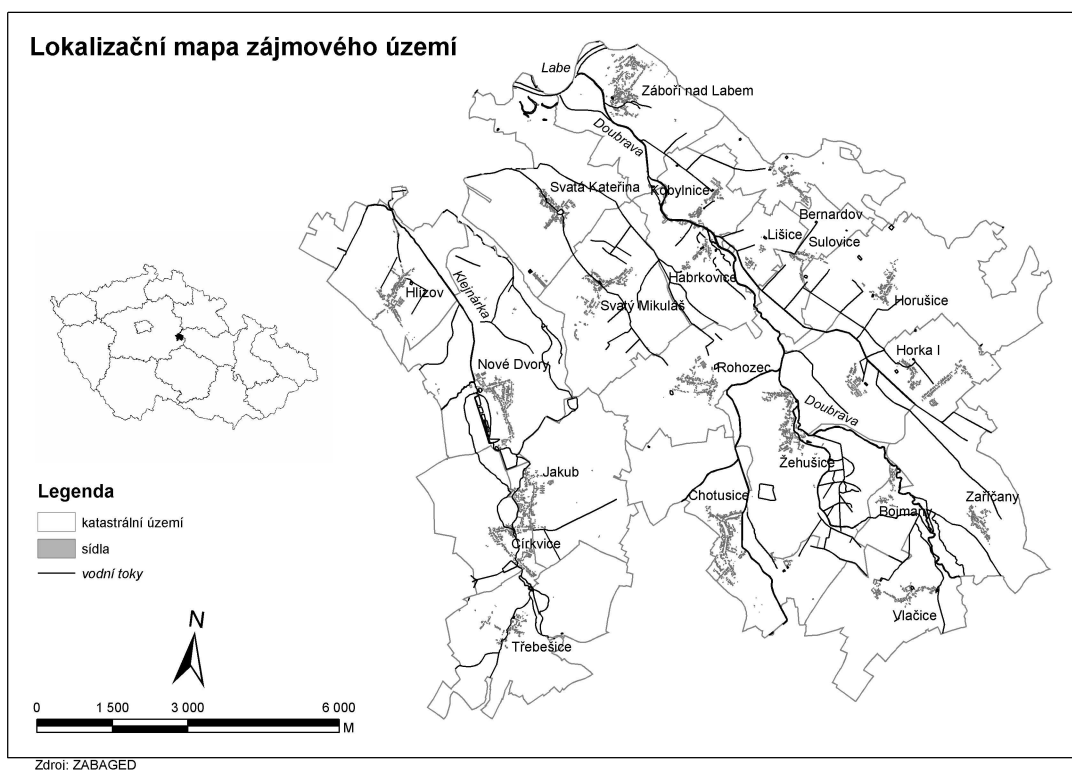
Cílem tohoto projektu je pokusit se realizovat principy a zásady EÚK v krajině, která je běžně zemědělsky využívána, ale zachovala si ještě stopy historických krajinařských úprav z minulých staletí. V souladu s požadavky Úmluvy je také snaha podnítit trvalý zájem odborné i laické veřejnosti, především místní samosprávy, obyvatel a uživatelů krajiny o problematiku aktivní ochrany a tvorby krajiny, v níž žijí a kterou využívají.

Metodickým přínosem projektu má být vytvoření inovativních nástrojů k diferencovanému a polyfunkčnímu využívání krajiny, které budou harmonizovat využívání jejího hospodářského potenciálu s požadavky na ochranu a rozvoj přírodních a kulturně historických hodnot území. Tyto nástroje budou obohacem

metodologie strategického plánování ve venkovské krajině. Projekt by měl také přispět k inovaci ve formulování dotačních titulů vypisovaných v rámci krajinotvorných programů na ochranu krajinného rázu a podporu mimoprodukčních funkcí venkovské krajiny.

3.2 Stručná charakteristika řešeného území

Řešení výzkumného projektu je realizované formou pilotní studie v prostoru Nové Dvory – zámek Kačina - Žehušice. Toto území je kompromisně vymezené jako individuální krajinná jednotka se specificky utvářenou strukturou staré kulturní krajiny s významnými krajinářskými úpravami. Zahrnuje 21 katastrálních území (14 administrativních obcí) o celkové výměře přes 113 km². Leží v nížinaté severovýchodní části okresu Kutná Hora, v povodí dolních toků Doubravy a Klejnárky (obr. 1). Na severu je omezené tokem Labe a labskou nivou od Týnce nad Labem ke Starému Kolínu, na severovýchodě morfologicky významnou linií zlomového svahu Železných hor. Západní hranice přibližně odpovídá pozvolnému přechodu Čáslavské kotliny do vyšší Kutnohorské plošiny, morfologicky zřetelné je zejména úpatí Kaňkovských vrchů. Pouze na jihu se vymezení území nemohlo opřít o žádnou fyzickogeografické rozhraní a je zde plně poplatné historickogeografickým souvislostem a současné sekundární krajinné struktuře (historické hranice bývalého Novodvorského panství a Žehušického panství, z venkovské krajiny se stopami bývalých krajinářských úprav je naopak vyňatá technizovaná krajina v oblasti čáslavského vojenského letiště jihozápadně od Chotusic).

Obr. 1: Mapa zájmového území se zákresem sídel, vodní sítě a hranic katastrálních území

Geomorfologicky je tato krajina součástí Čáslavské kotliny. Rovinatý reliéf dosahuje nadmořské výšky 200-236 m, maximálně na 300 m se dostává na horní

hraně zlomového svahu Železných hor. Mezi širokými nivami dolních toků Doubravy a Klejnárky se táhne rozvodní Kačinský hřbet budovaný křídovými slínami a pískovci. Přes poměrně jednoduchou geologickou a geomorfologickou stavbu je v rovinném území vyvinutá poměrně pestrá mozaika půdních typů a půdních druhů. V závislosti na substrátu, který tvoří spraše a sprašové hlíny, slíny, fluviální náplavy a váté písky, se tak střídají černozemě a hnědozemě, kambizemě, rendziny a fluvizemě, které převládají v údolních nivách (LIPSKÝ 2001). S půdní mozaikou úzce koresponduje rozložení potenciální přirozené vegetace, v níž dominuje tvrdý a měkký luh v údolních nivách (jilmová doubrava, střeňchová jasenina, mokřadní olšina), lipová doubrava a černýšová dubohabřina na Kačinském hřbetu a v jihozápadním okraji území, borová doubrava na písčitém substrátu a biková nebo jedlová doubrava na svahu Železných hor (NEUHÄUSLOVÁ a kol. 1998). Při minimální reliéfové členitosti se tak v území vyskytuje celkem 13 biochorů převážně druhého vegetačního stupně (CULEK a kol. 2005).

Současná krajina je převážně intenzivně zemědělsky využívaná s převahou orné půdy. Od zbývajících částí Čáslavské kotliny se však přesto zřetelně odlišuje specifickým krajinným rázem. Charakterizuje jej výrazně pestřejší krajinná struktura s vyšším podílem lesních ploch a liniových prvků rozptýlené zeleně. Tato druhotná krajinná struktura, která zvláště vyniká na leteckých a družicových snímcích, je jednak odrazem výše uvedené mozaiky půd a potenciální přirozené vegetace, zároveň je také výsledkem cílevědomých, esteticky motivovaných krajinařských úprav v 18. a 19. století.

Obr. 2: Běloušský zámek Kačina je svou délkou 227 m největší stavbou českého empiru a přirozenou dominantou krajiny

Přibližně uprostřed území se na plochem rozvodním hřbetu nachází dominantní prvek a symbol zdejší krajiny - empírový zámek Kačina (obr. č. 2) obklopený anglickým parkem, který přechází do listnatých partií lesních porostů. Druhé jádro řešeného území leží v jeho jihovýchodní žehušické části se dvěma zámky,

anglickým dendrologickým parkem a oborou s proslulým chovem bílých jelenů. Pro tuto kulturní krajinu je charakteristické, že většina dnešních zvláště chráněných území přírody a funkčních biocenter vymezených v rámci lokálního a regionálního ÚSES vznikla přičiněním člověka na místě bývalých nebo i současných obor, bažantnic, rybníků, lomů a stromořadí.

3.3 Metody řešení

Při řešení vycházíme z myšlenky, že efektivní rozvoj krajiny, péče o její přírodní a kulturní hodnoty mohou být realizovány pouze na základě důkladného poznání jejího historického vývoje, současného stavu a rozvojového potenciálu, ale také aktérů a jejich zájmů, sil a tlaků, které v krajině působí a ovlivňují její vývoj. Odtud vyplývá participativní přístup k řešení projektu, který počítá s maximálním zapojením veřejnosti, státních a samosprávných orgánů v daném území. Vyjádřením participativního přístupu jsou plánované pracovní dílny za účasti řešitelů, místní samosprávy a dalších přizvaných subjektů, které ovlivňují stav a vývoj krajiny v daném území.

Řešení projektu je časově rozvržené na období 1.7.2006-30.6.2011. Konkrétní metody řešení se odvíjejí od níže uvedených dílčích cílů, které se dále člení na jednotlivé věcné a časové etapy. Metody tak zahrnují jednak rutinní způsoby sběru dat a informací včetně terénního mapování a terénního průzkumu, dotazníkových šetření, archivního průzkumu, interpretace leteckých a družicových snímků a vyhodnocení starých katastrálních a vojenských map, jednak i přípravu nových postupů, např. v oblasti hodnotících kritérií krajiny nebo při uplatnění participativního způsobu plánování rozvoje území.

Celé území bude podrobně mapově dokumentované v měřítkách 1:10 000 a 1:25 000. Při mapování se využívá kombinace terénních metod s interpretací leteckých snímků. Mapování současného stavu krajiny i jejího historického vývoje se zaměřuje na detailní identifikaci sekundární krajinné struktury, způsobů využívání krajiny, historické krajinářské úpravy, rozptýlenou zeleň a další stabilizační prvky krajiny. Zajímavé bude porovnání vzájemné závislosti, shod a rozdílů mezi primární (přírodní) a sekundární (dnešní antropogenní) krajinnou strukturou a stanovení geoekologických zákonitostí využívání krajiny, které budou sledovány v celém historickém vývoji.

Zvýšená pozornost je věnována vodním prvkům krajiny, které zde hrály a hrají významnou roli v utváření přírodní i kulturní krajiny (obr. č. 3). Vodní prostředí je však proti minulosti výrazně ochuzené. V údolních nivách Doubravy a Klejnárky byly ve středověku založeny významné rybníky, největší o rozloze 100-200 hektarů. Hladiny rybníků zaujímaly v době maximálního rozsahu plochu přes 1000 ha, tj. asi 10 % sledovaného území (dnes je to pouhých 10 ha a 0,1 % území). V 18. a na počátku 19. století k tomu přistupují esteticky motivované krajinářské úpravy vodní sítě, umělé propojování drobných vodních toků a jejich úpravy pro plavbu malými výletními loďkami. Vodní toky Labe, Doubravy a Klejnárky byly napřímeny a jejich délka ve sledovaném území se významně zkrátila. Přes provedené regulace, jejichž cílem je „neškodné“ převedení povodňových vod, došlo na Doubravě k rozsáhlým opakovaným záplavám v letech 1997, 1998, 2002 a 2006. Pozoruhodným způsobem se při nich dočasně zaplnila retenční plocha bývalých

rybníků v údolní nivě Doubravy pod Žehušicemi (obr. č. 3). Terénním průzkumem bude ověřena funkčnost současné vodní sítě a správnost jejího zákresu na vodohospodářských mapách a v digitální databázi ZABAGED.

Obr. 3: Při povodních na Doubravě se zaplnila retenční plocha bývalých rybníků, dobře jsou patrné zachovalé hráze se stromořadím. Letecký snímek z 30. 3. 2006

Jedním z úkolů je provedení detailní typologie přírodní a současné kulturní krajiny, vymezení jejích typologických a individuálních krajinných jednotek v úzké souvislosti s charakteristikou a vymezením typů krajinného rázu, jeho určujících rysů, krajinných dominant apod. V souladu s požadavky Evropské úmluvy o krajině a její definicí krajiny připadá i zde významná role percepce krajiny jejími obyvateli a uživateli. Tento participativní a percepční přístup bude konfrontován s exaktní geografickou typologií krajiny založenou na „tvrdých“ geografických datech zpracovávaných v digitální formě metodami GIS.

Důležitá role připadá zpracování veškerých historických, geografických a kartografických podkladů, dat a informací včetně leteckých a družicových snímků v prostředí GIS. Za tím účelem je od počátku projektu budován datový sklad a vytvářeny databáze (SurveyPro, Turboveg) pro závěrečné zpracování dat.

3.4 Dílčí cíle projektu

V rámci projektu je stanoveno pět dílčích cílů:

1. Poznání historického vývoje krajiny řešeného území včetně podchycení širších územních vazeb, vymezení vývojových etap a uzlových bodů vývoje krajiny.
2. Hodnocení změn v krajině, stavu a vývoje krajiny v kontextu s vývojem hospodářského a společenského prostředí.
3. Komplexní analýza a syntéza současného stavu krajiny, identifikace jejího stávajícího využívání, přírodního, hospodářského a kulturního

potenciálu, sil a tlaků, které ji formují včetně existujících záměrů budoucího využívání.

4. SWOT analýza - definování silných a slabých stránek krajiny v daném území, rozvojových možností, limitů, možných rizik a ohrožení dalšího vývoje.
5. Návrh alternativních scénářů budoucího vývoje krajiny, zpracování návrhu cílové charakteristiky krajiny jako podkladu pro přípravu územních plánů a dalších rozvojových dokumentů a koncepcí pro dané území

Výzkumný projekt je řešen na dvou pracovištích, které se svou profesní skladbou a odborným zaměřením vhodně doplňují: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví se sídlem v Průhonicích (VÚKOZ) a Geografická sekce Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze (PřF UK). Povaha projektu a výše uvedené participativní přístupy k jeho řešení vyžadují spolupráci s řadou dalších subjektů, které v území působí, zejména se zástupci státní správy a samosprávy. Jako spolupracující instituce se tak v projektu objevuje všech 14 obecních úřadů, pověřený Městský úřad Kutná Hora, Zemědělská a vodohospodářská správa Kutná Hora, Pozemkový úřad Kutná Hora, Muzeum Čáslav a v neposlední řadě Národní zemědělské muzeum - Muzeum českého venkova se sídlem na zámku Kačina, které leží v jádru řešeného území a je s ním bezprostředně spjaté.

4 Závěr

Výzkum kulturní krajiny prováděný v intencích požadavků Evropské úmluvy o krajině vyžaduje komplexní zapojení geografických disciplín. Kulturní krajina je společným dílem dlouhodobé interakce přírodních a antropogenních procesů. Výzkum krajiny tedy není jen záležitostí fyzické geografie stejně jako krajinná ekologie už nevystačí jen s biocentricky zaměřeným ekosystémovým přístupem. Kulturní krajina je prostorem přirozené konvergence fyzické, sociální, historické, environmentální a regionální geografie. V době extrémní specializace až odcizení některých dílčích geografických disciplín a jejich odklonu od společného geografického základu poskytuje výzkum kulturní krajiny jedinečnou možnost přirozené a nezbytné integrace různých geografických přístupů. Pilotní studie prováděná v prostoru Nové Dvory- Kačina - Žehušice je toho dobrým důkazem.

Literatura

- ASPINALL, R. 2006: Editorial. *Journal of Land Use Science*, Sample Issue, s. 1-4
- BIČÍK, I., KUPKOVÁ, L. 2005: Dlouhodobé změny ve využívání krajiny v Česku. *Historická geografie* 33, s. 346-366
- Council of Europe 2000: Evropská úmluva o krajině a důvodová zpráva. Strasbourg, 22 s.
- CULEK, M. a kol. 2005: Biogeografické členění ČR II. Praha: Enigma, 589 s.
- FANTA, J. 2007: Krajina pro 21. století. Návrh na zpracování dokumentu krajinné politiky ČR a její uplatnění v prostorovém rozvoji země v letech 2007-2013. *Bulletin CZ-IALE* 8, č. 1, s. 6-15
- HIMYIAMA, Y., MATHER, A., BIČÍK, I., MILANOVA, E. V. (eds.) 2003: Land use/cover changes in selected regions of the world. IGU Study Group on Land Use/Cover Change, Hokkaido University of Education

- KOLEJKA, J. 2002: Czech Experience with Land Use and Land Cover Research. In: Bičík et al. (eds.): Land Use /Land Cover Changes in the Period of Globalization. Proceedings of the IGU-LUCC International Conference Prague 2001, Praha, s. 144-152
- LIPSKÝ, Z. 1994: Změna struktury české venkovské krajiny. Geografie – Sborník ČGS 99, č. 3, s. 248-260
- LIPSKÝ, Z. 2000: Sledování změn v kulturní krajině. Praha: ČZU, 71 s.
- LIPSKÝ, Z. 2001: Geomorfologické členění Kutnohorska. Praha: ČZU, 80 s.
- LIPSKÝ, Z. 2005: Chápání a hodnocení krajinného rázu v projektu ELCAI. In: MADĚRA, P., FRIEDL, V., DRESLEROVÁ, J. (eds.): Krajinný ráz - jeho vnímání a hodnocení v evropském kontextu. Ekologie krajiny 1, Brno: PAIDO, s. 113-120
- LIPSKÝ, Z. 2006: Přeshraniční krajiny v Evropě. Životné prostredie 40, č. 1, s. 41-46
- LIPSKÝ, Z., NOVÁKOVÁ, E., ZDRAŽIL, V. 1998: Vztah a vzájemné vazby územního plánování a oborových dokumentací a programů usměrňujících využití neurbanizovaného území. Expertní studie pro MMR ČR. Kostelec n.Č.l.: Ústav aplikované ekologie LF ČZU, 48 s.
- LÖW, J., MÍCHAL, I. 2003: Krajinný ráz. Kostelec n. Č. L.: Lesnická práce, 552 s., příl.
- LÖW, J. a kol. 2005: Typologie české krajiny. Závěrečná zpráva projektu VaV MŽP ČR č. 640/1/03. Brno: Löw a spol.,s.r.o.
- MEEUS, J.H.A., WIJERMANS, M.P., VROOM, M.J. 1990: Agricultural Landscapes in Europe and Their Transformation. Landscape and Urban Planning 18, s. 289-352
- MLČOCH, S. 2001: Právní analýza Evropské úmluvy o krajině. Legislativní a právní předpoklady pro ratifikaci úmluvy. České Budějovice, 32 s.
- MÜCHER, C.A. et al. 2003: Identification and Characterisation of Environments and Landscapes in Europe. Alterra Report 832, Wageningen, 120 s.
- NEUHÄUSLOVÁ, Z. a kol. 1998: Mapa potenciální přirozené vegetace ČR. Praha: Academia, 342 s.
- WASCHER, D.M. (ed.) 2005: European Landscape Character Areas. Typologies, Cartography and Indicators for the Assessment of Sustainable Landscapes. Alterra Report 1254, Wageningen, 150 s.
- WASCHER, D.M., PÉREZ-SOBA, M. (eds.) 2004: Learning from European Transfrontier Landscapes. Wageningen: Alterra, 48 s.
- WEBER, M. a kol. 2004: Zajištění realizace Evropské úmluvy o krajině v další činnosti Ministerstva životního prostředí. Závěrečná zpráva projektu VaV MŽP ČR č. 640/6/02, VÚKOZ Průhonice, ČZU Praha, Löw a spol, s.r.o., Brno, 176 s.
- WEBER, M., NOVOTNÁ, G. 2005: Strategie odpovědnosti za českou krajinu minulosti, dneška a budoucnosti - východiska implementace Evropské úmluvy o krajině. In: PLOS, J. (ed.): Tvář naší země. Krajina domova 2: Trendy urbanizace evropského prostoru. Sborník 3. ročníku konference. Praha – Průhonice, 8.-10.3.2005, s. 12-16

Poděkování

Příspěvek byl zpracován v rámci řešení projektu výzkumu a vývoje 2B06013 „Implementace opatření Evropské úmluvy o krajině v intenzivně zemědělsky využívaných oblastech nesoucích stopy historických krajinářských úprav - pilotní studie Nové Dvory - Kačina“, a s podporou výzkumného záměru MSM 0021620831 “Geografické systémy a rizikové procesy v kontextu globálních změn a evropské integrace“.